

HANDBOOK

ACADEMIC CIVIC COMMITMENT THROUGH
PUBLIC ENGAGEMENT IN THE THIRD MISSION

Co-funded by
the European Union

Title:

ACADEMIC CIVIC COMMITMENT THROUGH PUBLIC ENGAGEMENT IN THE THIRD MISSION

Graphic designer:

Alessandro Bellucci - Pluriversum Comunicazione visiva

Reproduction is authorised provided the source is acknowledged. No part of this volume can be reproduced without express authorization.

For information and contacts

Centro Studi Pluriversum
Via Roma, 75/77 Siena Italia
info@pluriversum.it

For further information:

<https://www.tenacityproject.eu>

Vilnius
universitetas

Universidad
Zaragoza

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Co-funded by
the European Union

Academic civic commitment through public engagement in the third mission - Project Number 2021-1-IT02-KA220-HED-000032042

TURINYS

VADQAS 5

DALIS 17

VISUOMENĖS DALYVAVIMAS IR PILIETINIS ĮSIPAREIGOJIMAS AUKŠTAJAME MOKSLE 7

1.1 DALYVAVIMO AKADEMINĖJE POLITIKOJE PRINCIPAI IR PRAKTIKA..... 7

1.2 ATSPARIOS AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS IR PRISITAIKYMO STRATEGIJOS 8

1.3 NUO "VERSLAUS" UNIVERSITETO PRIE "SVARSTOMOJO" UNIVERSITETO: AKADEMINIAI IŠŠŪKIAI ŽINIŲ VISUOMENEI..... 8

1.4 HOLISTINIS IR INTEGRUOTAS POŽIŪRIS Į TREČIAJĄ AKADEMINĘ MISIJĄ 10

1.5 SVARSTYMO PROCESO DALYVIAI DAUGIAPAKOPIAME AKADEMINIAME VALDYME: SVARSTYMO SPECIALISTAI..... 12

1.5.1 Daugiapakopis akademinis valdymas Europos universitetuose..... 12

1.5.2 Europos aukštojo mokslo erdvė ir jos poveikis akademiniam procesui ir visuomenei..... 12

1.5.3 Nauji iššūkiai Europos aukštojo mokslo erdvėje 14

1.6 SVARSTYMŲ MODELIS AKADEMINĖMS ERDVĖMS (ADA) 16

Dalis 2 19

VISUOMENĖS DALYVAVIMO INTEGRAVIMAS Į AUKŠTAJĄ MOKSLĄ 19

2.1 ATVIRASIS MOKSLAS IR PILIEČIŲ MOKSLAS - NEATSIEJAMOS TREČIOSIOS MISIJOS DALYS..... 19

2.2 PASLAUGŲ MOKYMOŠI ĮTRAUKIMAS Į TREČIAJĄ AKADEMINĘ MISIJĄ: STUDENTŲ ĮSITRAUKIMO SVARBA 20

2.3 EUROPOS AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS INICIJUOTŲ INOVACIJŲ SISTEMOS KŪRIMAS 21

IŠVADOS 23

VADQAS

Šis vadovas - tai įvairių autorių bendradarbiavimo rezultatas. Tačiau pagrindinis tikslas yra vienas: įgyvendinti svarstomojo pobūdžio praktiką sprendimų priėmimo procese, kai aukštojo mokslo institucijos (AMI) raginamos įtraukti vietos bendruomenes į savo veiklą vykdant trečiąją misiją. Iš tiesų šiandien aukštosios mokyklos raginamos ne tik tenkinti mokslinių tyrimų ir mokymo poreikius, bet ir spręsti visuomenės iššūkius bei rengti demokratinėms bendruomenėms atsakingus ir įsitraukusius piliečius. Vadovą sudaro dvi pagrindinės dalys, kurių turinys bus trumpai analizuojamas šiame dokumente.

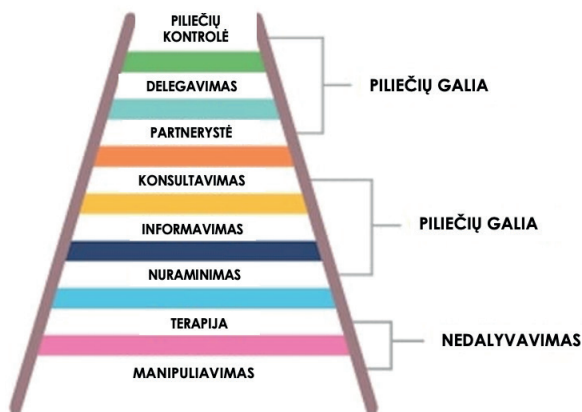
DALIS 1.

VISUOMENĖS DALYVAVIMAS IR PILIETINIS ĮSIPAREIGOJIMAS AUKŠTAJAME MOKSLE

1.1 DALYVAVIMO AKADEMINĖJE POLITIKOJE PRINCIPAI IR PRAKTIKA

Pirmajame skyriuje aptariama konkreti dabartinė problema: Aukšto-sios mokyklos ir specialistai gali ir turėtų užmegzti bendradarbiavimo santykius, pasitelkdami žinių perdavimo iniciatyvas, kurios gali būti naudingos platesnei visuomenei. Iš tikrųjų kiekviename demokrati-niame kontekste svarstymo procesai visada gali sujungti akademinę sistemą su ją supančia visuomene, atsižvelgiant į kiekvieno požiūrį ir indėlį į sprendimų priėmimo procesą.

Skyriuje analizuojamas Arnšteino modelis (1 pav.) apie dalyvaujama-ją demokratiją. Ji skirstoma į skirtingus dalyvavimo lygius, aukščiausią lygį pasiekiant per "piliečių galią", t. y. žmogaus gebėjimą daryti įta-ką ir veiksmingai prisidėti prie sprendimų priėmimo proceso. Yra trys pagrindiniai laipsniai: "partnerystė", "deleguota galia" ir aukščiausias - "piliečių kontrolė". Šioje schemoje ne tik pabrėžiamas šis aspektas, bet ir pateikiami rėmai apie visuomenės dalyvavimo veiklos poveikį aukštųjų mokyklų veiklai, kurios gali gauti naudos iš šios dalyvavimo praktikos.

Paveikslas 1

1.2 ATSPARIOS AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS IR PRISITAIKYMO STRATEGIJOS

Kalbėdami apie akademinę “trečiąją misiją”, turime omenyje sudėtingą ir platų naudingos ir novatoriškos veiklos, kuri sieja aukštąsias mokyklas su bendruomene praktiškai taikant mokslo žinias ir kitus akademinčius įgūdžius, spektrą. Iš tiesų, nors moksliniai tyrimai atliekami akademiniam kontekste, jie gali tenkinti visuomenės poreikius ir rengia būsimus absolventus, kad jie gebėtų dalyvauti profesiniame gyvenime, kartu suvokdami juos supantį socialinį kontekstą. Tai yra naujas vaidmuo, kurį turi atlikti Europos aukštosios mokyklos. Iš tiesų būsimieji piliečiai, kurie baigs universitetus ir kurie susidurs su naujais ir šiuolaikiniais visuomenės iššūkiais, turi būti sąmoningesni, kritiškesni ir aktyvesni.

Siekiant šio tikslo, aukštosioms mokykloms tenka atlikti dvi pagrindines užduotis: Tai reiškia, kad jos turi dvi pagrindines kryptis: 1) naujų žinių kūrimas vykdant mokslinius tyrimus, t. y. kuriant intelektinę nuosavybę ir sprendžiant praktines problemas; 2) įgytų žinių sklaida mokant.

COVID-19 pandemija aukštosioms mokykloms ir apskritai švietimo procesams reiškia perėjimą nuo tiesioginio prie nuotolinio mokymosi. Be to, kelios aukštosios mokyklos, bendradarbiaudamos su pramone, sustiprino savo trečiosios misijos vertę. Iš tiesų darbo jėga yra dabartinės ekonomikos pagrindas: Universitetai raginami kurti tinkamą žinių ekonomiką, kuri yra pagrindinė ekonomikos augimo varomoji jėga, nuolat kelianti iššūkių aukštojo mokslo sektoriui.

1.3 NUO “VERSLAUS” UNIVERSITETO PRIE “SVARSTOMOJO” UNIVERSITETO: AKADEMINIAI IŠŠŪKIAI ŽINIŲ VISUOMENEI

Aukštosios mokyklos susidūrė su “metamorfozės” procesu, kurio metu propaguojamas “korporatyvinis požiūris” siekia praėjusio amžiaus pradžią ir tęsiasi iki Antrojo pasaulinio karo, kai prasidėjo ilga pramonės ir universiteto bendradarbiavimo mokymo ir mokslinių tyrimų srityje istorija. Vėliau, iki septintojo dešimtmečio pabaigos, JAV ir Vakarų Europos universitetai naudojami vis didėjančiu vyriausybės indėliu. Be to, buvo manoma, kad aukštosios mokyklos plečia savo veiklą, siekdamas modernių bendruomenių pažangos ir su technologi-

jomis susijusių nacionalinių ekonomikų aktyvinimo: aktyvus aukštųjų mokyklų vaidmuo intelektualinės nuosavybės rinkoje tampa verslumu. Jos teikia "švietimo išteklių" rinkinį, kad išugdėtų žmones, turinčius tinkamų verslumo, verslo ir techninių gebėjimų. Šie gebėjimai iš tiesų šiandien reikalingi siekiant padidinti sėkmingų inovacijų, sukurtų remiantis universitetų mokslinių tyrimų rezultatais, skaičių. Šie socialiniai pokyčiai ir didžioji transformacija, su kuria susiduria aukštosios mokyklos, daugiausia dėmesio skiria profesiniam švietimui: jis yra kelių interesų ir socialinių jėgų, lemiančių universitetų vaidmenį socialinėje transformacijoje, pagrindas.

Habermaso nuomonė yra šių švietimo pokyčių pagrindas: papildomos teisės (pvz., išsilavinimas) yra gyvybiškai svarbios kuriant sąlygas, kad piliečiai galėtų lygiomis teisėmis dalyvauti diskursyviuose, o tiksliau - politiniuose procesuose. Aukštosios mokyklos čia laikomos ne iš anksto nustatytais mokymo programų maršrutais, rengiančiais žmones jų profesijai ir privačiai karjerai, bet jos yra viešosios erdvės pažangioms abipusėms studijoms ir pokalbiams. Jos yra tinkamos vietos abipusei sąveikai, grindžiamai bendro tyrimo ir diskusijų principais.

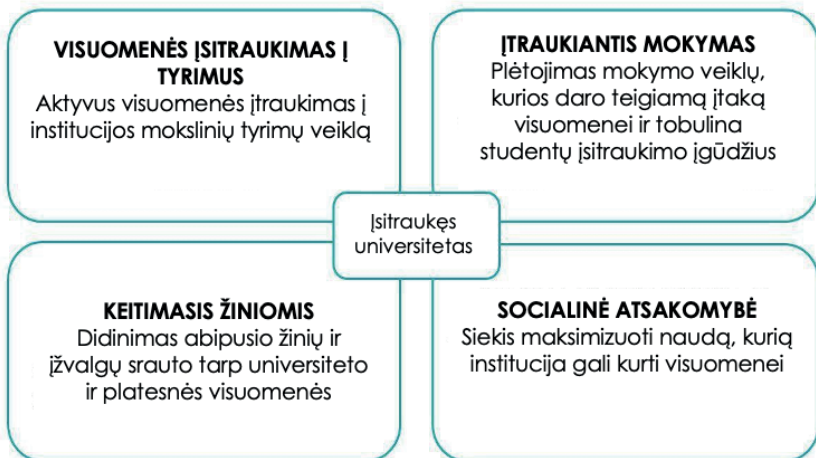
Skyriuje taip pat pateikiamas "svarstomojo bendravimo" apibrėžimas, kuris reiškia bendravimo tipą, kai priešingi požiūriai suderinami tarpusavyje. Šios priešingos vertybės meta iššūkį viena kitai, tačiau atvirai argumentuodamos ir siūlydamos daugiau požiūrių į tą pačią temą. Bendra ateitis iš tiesų sprendžiama abiem pusėms priimtinais sąlygomis, o visi konkurso dalyviai sutinka, kad jiems lemta nesutarti. Dalykinį bendravimą apibrėžia keletas požymių: 1) nors ir oponuojant skirtingoms nuomonėms, keliems požiūriams suteikiama vietos ir jie pristatomi; 2) vyrauja tolerancijos ir pagarbos kito argumentams atmosfera; 3) skirtumai kruopščiai apsvartomi; 4) abejojama autoritetais ir tradiciniais požiūriais bei metamas iššūkis. Todėl aukštąsias mokyklas galima laikyti viešosiomis nesutarimų bendruomenėmis: švietimas yra pliuralistinės prigimties, nesutarimai turi būti institucionalizuoti ir skatinamos demokratinės viešos ir žinių diskusijos.

1.4 HOLISTINIS IR INTEGRUOTAS POŽIŪRIS Į TREČIAJĄ AKADEMINĘ MISIJĄ

Kaip jau minėta, bendruomenės ir aukštosios mokyklos gali gauti abipusės naudos ir daryti didesnę poveikį, vykdydamos vadinamąją trečiąją universitetų misiją, kuri yra sudėtingas ir daugialypis reiškinys. Suinteresuotųjų šalių yra daug, taip pat daug yra ir veiklos, kurią jos vykdo siekdamos abipusės naudos viena kitai, o galutinis tikslas – prisidėti prie platesnio visuomenės vystymosi.

Bendruomenės įsitraukimas į aukštąjį mokslą turi būti vertinamas kaip kelias į visuomenės vystymąsi. Jis grindžiamas trimis pagrindiniais ramsčiais: 1) atskaitomybė, kuria siekiama nustatyti, koku mastu aukštosios mokyklos prisideda prie visuomenės bendruomenės kūrimo; 2) aktualumas, kuris parodo, kokioje srityje studentai gali įsidarbinti baigę studijas ir tapti aktyviais piliečiais; 3) poveikis, kuris apibendrina ilgalaikį aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų poveikį bendruomenei.

Taip pat yra keturios universitetų ir bendruomenės įsitraukimo dimensijos, kuriose plėtojama pagrindinė angažuotų universitetų veikla (2 pav.): moksliniai tyrimai, mokymas, keitimasis žiniomis ir socialinė atsakomybė (visuomenės įsitraukimas į mokslinius tyrimus, įtraukus mokymas, keitimasis žiniomis, socialinė atsakomybė).

Paveikslas 2

Toliau skyriuje analizuojamos šešios teminės įsitraukimo dimensijos, kuriose universitetai gali taikyti savo trečiosios misijos veiklą:

1. mokymas ir mokymasis, kur pirmasis turėtų būti laikomas bendruomeniniu mokymusi, sukuriančiu tiesioginę naudą abiem pusėms (universitetui ir bendruomenei), įsitraukusioms į tvarius santykius, atitinkančius realius visuomenės poreikius.
2. moksliniai tyrimai, kurie vėlgi yra bendruomeniniai, nes jie skirti konkreitiems bendruomenės poreikiams tenkinti. Be to, jie skiriasi nuo tradicinių akademinų tyrimų, nes: yra akademinų tyrėjų ir bendruomenės narių bendradarbiavimo rezultatas; remiasi įvairiais žinių šaltiniais ir keliais tyrimų ir sklaidos metodais; galiausiai jais siekiama socialinių pokyčių.
3. keitimasis žiniomis ir paslaugos, dažnai įgyvendinamos kaip projektai, programos ar iniciatyvos, integruojančios pagrindinį mokymą ir mokslinius tyrimus.
4. studentų iniciatyva užklasinėje ar savanoriškoje veikloje, bendruomenės moksliniuose tyrimuose ir ryšiuose su vietos bendruomenėmis.
5. universitetų lygmens dalyvavimas, kai aukštosios mokyklos gali atverti savo patalpas ir veiklą bendruomenei (pvz., skatinant atvirą mokslą mokslinių tyrimų programose).
6. aukštųjų mokyklų skatinama universitetų lygmens paramos politika, kuri gali padėti plėtoti įsitraukimo praktiką.

Bendruomenės dalyvavimas negali būti laikomas vienintele veikla, tai veikiau skirtingų ir įvairių praktikų, vykdomų tarp dviejų pagrindinių kontekstų - universitetų ir bendruomenių, mozaika. Tačiau šis santykis niekada nebūna vienodas: jis kinta priklausomai nuo regioninio konteksto, kuriame įsikūrusi aukštoji mokykla. Šiuo atžvilgiu universitetai gali atlikti vadovaujantį ir valdymo vaidmenį jungiant įvairias įsitraukimo praktikas ir telkiant akademinę bendruomenę.

Tačiau bendruomenės dalyvavimas prasmingas tik tada, kai santykiai su vietos organizacijomis skatinami ir palaikomi visus metus. Šiuo tikslu reikia sukurti ir palaikyti tam tikrus komunikacijos kanalus tarp aukštųjų mokyklų ir visuomenės.

1.5 SVARSTYMO PROCESO DALYVIAI DAUGIAPAKOPIAME AKADEMINIAME VALDYME: SVARSTYMO SPECIALISTAI.

1.5.1 DAUGIAPAKOPIS AKADEMINIS VALDYMAS EUROPOS UNIVERSITETUOSE

Dabartiniame sparčiai besikeičiančiame pasaulyje viena iš Europos Sąjungos siūlomų idėjų yra siūlyti piliečiams įvairiais jų gyvenimo etapais pritaikytas mokymosi ir mokymo galimybes: reikia atsižvelgti į skirtingas švietimo suinteresuotąsias šalis, kad visi žmonės galėtų ugdyti savo kompetencijas ir turėtų reikiamų priemonių prisitaikyti prie šių aplinkybių.

Pagrindiniai institucinės galios pasiskirstymo matmenys yra du: vertikaliajame - hierarchiniai valdžios lygmenys, o horizontaliajame - kitos organizacijos ir veikėjai, priklausantys bendram valdymo tinklui. Aukštosiose mokyklose matome perėjimą nuo koordinuotos valstybės ir akademinės bendruomenės sistemos prie sistemos, kurioje institucinei vadovybei, konkurencijai ir išorės grupėms suteikiama didesnė autonomija. Valdžios decentralizavimo procesas iš valstybės į universitetus leidžia institucijoms valdyti turinį ir procedūras. Taip aukštosios mokyklos gali įgyti organizacinę autonomiją, hierarchinį valdymą ir veikti su vis didesne atsakomybe.

Pagal daugiapakopio valdymo klasifikaciją skiriami du pagrindiniai tipai: I tipas grindžiamas valstybės viršenybe, o II tipas - konkrečiomis jurisdikcijomis, kuriose valstybė yra papildomas veikėjas. Pastaruoju atveju jurisdikcijos ir veikėjai keičiasi priklausomai nuo atliekamų užduočių, yra įrėminti skirtingais teritoriniais lygmenimis ir turi narių iš skirtingų sektorių.

“Verslus universitetas” - tai aukštųjų mokyklų organizacijos modelis, kuris plėtojamas pereinant nuo centralizuoto valdymo modelio universiteto prie konkurencingos organizacijos, siekiančios kuo efektyviau reaguoti į išorės poreikius.

1.5.2 EUROPOS AUKŠTOJO MOKSLO ERDVĖ IR JOS POVEIKIS AKADEMINIAM PROCESUI IR VISUOMENEI

Europos aukštojo mokslo erdvė (EAME) patiria visuomenės švietimo ir socialinių interesų, taip pat aplinkos, technologijų, ekonomikos ir etikos pokyčių poveikį. Šiandien aukštojo mokslo institucijos turi būti permąstytos taip, kad galėtų veikti kaip tikri socialiniai ir bendruomeniniai scenarijai, užtikrinantys lygybę ir galimybę gauti kokybišką iš-

silavinimą. Viena iš EAME misijų - pabrėžti socialinį aukštojo mokslo aspektą ir būtinybę užtikrinti lygias galimybes mažiausiai atstovaujamos visuomenės grupėms. Šiam tikslui pasiekti reikia iš naujo permąstyti švietimo aplinką: turėtų būti panaikintos kliūtys mokymuisi, o visų švietimo bendruomenėse dalyvaujančių suinteresuotųjų šalių dalyvavimas turi būti skatinamas.

Iki 2025 m. reikia laikytis kai kurių pagrindinių veiksmų. Pirmiausia, mobilumas švietimo srityje turėtų tapti realybe visiems žmonėms, ypač labiausiai pažeidžiamiems; tada turi būti sukurta dar greitesnė ir veiksmingesnė diplomų pripažinimo sistema, kad diplomai Europos Sąjungos šalyse būtų pripažįstami automatiškai. Turi būti sukurti viršvalstybiniai Europos universitetai, įskaitant tarpvalstybines vietas, kurios atsirastų dėl ryšių tarp jų. Reikia gerinti kalbų mokymąsi ir skatinti mokymąsi visą gyvenimą. Be to, dėstytojai turėtų gauti paramą ir turėti galimybę dalyvauti daugelyje mobilumo programų. Organizacijos turėtų investuoti į švietimą, o Europos informacijos dimensija turėtų būti stiprinama per oficialų Europos kanalą "Euronews", kuriame informacija galėtų būti teikiama tarptautiniu mastu.

Europos Sąjungoje, kuri gali būti laikoma bendros ir suderintos švietimo politikos skatintoja, universitetai tradiciškai nebegali būti laikomi atskirti nuo visuomenės konteksto. Europos aukštojo mokslo erdvė dabar rūpinasi būsimų specialistų rengimu: ji rengia juos pilietiškais ir dalyvaujančiais piliečiais, o kartu yra įsipareigojusi užtikrinti atsakingas ir tvarias inovacijas, visuomenei pritaikomus mokslinius tyrimus ir kokybišką išsilavinimą visiems aukštųjų mokyklų studentams.

Tik turėdami holistinį santykį galime įveikti modelį, pagal kurį kiekvieno veikėjo veiksmai laikomi individualiais ir specifiniais. Taip EAME gali pasiekti savo ultimatyvų tikslą - perduoti mokslo pasiekimus visuomenei, kad būtų užtikrinta geresnė gyvenimo kokybė.

Atsakingi moksliniai tyrimai ir inovacijos apibrėžiami kaip interaktyvūs ir skaidrūs procesai, kuriuose inovacijų ir socialiniai dalyviai prisima atsakomybę už inovacijų proceso etiškumą, tvarumą ir socialinį pageidaujamumą, jų komercializavimą ir integravimą į visuomenę. Įvairūs subjektai turėtų būti įtraukiami dalyvaujant grupėse, kuriose taikoma dialogo, diskusijų ir debatų praktika. Tokiu būdu galima atsižvelgti į skirtingas jų nuomones, siekiant atsakingai diegti inovacijas, reikalaujančias gebėjimo pritaikyti atsaką skirtingų valdymo dalyvių poreikiams ir vertybėms, atsižvelgiant į kiekvieno momento ir konteksto tikslus ir aplinkybes.

Bibliotekos atlieka svarbų vaidmenį mokslinių tyrimų srityje, kai kalbama apie atviros prieigos politiką. Ypač atvirosios prieigos (angl. Open Access, OA) judėjimu siekiama, kad moksliniai rezultatai būtų prieinami ir prieinami bet kuriam interneto vartotojui. Mokslo sklaidą įgyvendina EAME, kurios vaidmuo - pritraukti išteklius, vykdyti mokslinius tyrimus ir suderinti mokslinių tyrimų klausimus su socialiniais poreikiais. Pastaruoju metu labai plačiai naudojami socialiniai tinklai, tokie kaip "Instagram", "TikTok" ar "Twitter". Jie leidžia tyrėjams ne tik kurti kokybišką mokslinį turinį, bet ir prisidėti prie neformaliojo švietimo ir mokymosi visą gyvenimą ugdant mokslinius įgūdžius, prisidėti kovojant su internete egzistuojančia dezinformacija ir pseudomokslu.

Būsimieji specialistai turėtų būti mokomi mokslinių tyrimų, inovacijų ir gebėjimo prisitaikyti prie darbo rinkos. Kokybė gali būti užtikrinama nuolat atnaujinant universiteto mokymo programą ir akredituojant išorinėms agentūroms. Dabartinė besikeičianti ir technologinė visuomenė ragina aukštąsias mokyklas ne tik dėstyti teorines koncepcijas, nuolat atnaujinti žinias ir vertinti dėstytojus, bet ir reaguoti į darbo ir mokymo poreikius. Svarbus vaidmuo tenka mokymo naujovėms ir specialioms mokymo metodikų mokymams. Šiam visuomenės įtraukimo tikslui pasiekti pavyzdys yra išorinės stažuotės įmonėse. Šis pirminio mokymo etapas leidžia studentams dalyvauti realioje aplinkoje, kurioje jie gali praktiškai pritaikyti mokymosi metu įgytas kompetencijas. Be to, mokymasis teikiant paslaugas gali leisti studentams pritaikyti klasėje įgytas teorines žinias realiomis savanoriškos veiklos bendruomenėje sąlygomis. Taip prasmingas mokymasis skatinamas kartu su socialine atsakomybe ir kritiniu mąstymu.

Taikant šias mokymo priemones nebėra kryptingumo ir dėmesio siekiančio elgesio mokymo, pirmenybė teikiama atsakomybės perleidimui ir aktyvaus bei dalyvaujančio vaidmens suteikimui studentams ir organizacijoms. Todėl universitetas tampa socialiai atsakinga organizacija. Dėl to EAME dalijasi bendradarbiavimu grindžiamomis institucinėmis vertybėmis, suvokia savo priemonių vidinį ir išorinį poveikį, taiko vertinimo priemones ir mažina atotrūkį tarp individualizmo ir kolektyvizmo.

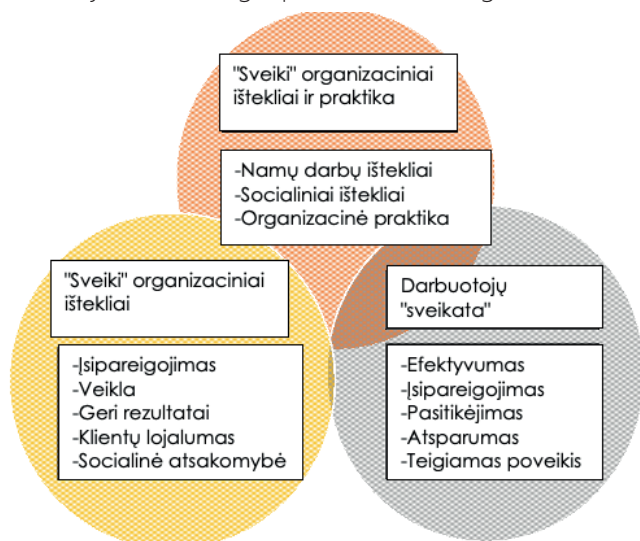
1.5.3 NAUJI IŠŠŪKIAI EUROPOS AUKŠTOJO MOKSLO ERDVĖJE

Antrasis skyrius pradedamas nuo dabartinės visuomenės apžvalgos, kurioje aptariama, kaip ji išgyvena didelį netikrumą ir įtampą bei rim-

tai nerimauja dėl socialinės ir ekonominės ateities. Šis scenarijus dar labiau paaštrėjo dėl COVID-19 pandemijos, praėjusio dešimtmečio pabaigoje prasidėjusios pasaulinės ekonomikos krizės, klimato krizės, technologinės revoliucijos, globalizacijos sprogimo ir komunikacijos bei socialinių santykių transformacijos. Todėl organizacijos ir aukštosios mokyklos stengiasi pritaikyti savo strategiją, planavimą ir veiklą prie dabartinių sudėtingų ir neapibrėžtų aplinkybių.

Sveikos ir atsparios organizacijos (angl. Healthy and Resilient Organisations (HEROs)) dabar stengiasi kuo labiau padidinti žmonių gerovę ir produktyvumą kurdamos gerai suplanuotas ir prasmingas darbo vietas, palankią socialinę aplinką ir teisingas bei prieinamas karjeros vystymo ir darbo bei asmeninio gyvenimo derinimo galimybes.

Tokios institucijos, kaip akademinė bendruomenė, gali pagerinti savo veiklos rezultatus ir gerovę sąveikaudamos su šiais trimis "sveikais" ramsčiais (Paveikslas 3): 1) sveiki organizaciniai ištekliai ir praktika; 2) sveiki darbuotojai ir darbo grupės; 3) sveiki organizaciniai rezultatai.

Paveikslas 3

Aukštosios mokyklos gali tinkamai veikti, jei gerai atsižvelgiama į dėstytojų, studentų ir administracinio personalo santykius, taip pat į jų santykius su visa neorganizacine aplinka, su aplinkine bendruomene ir visuomene apskritai. Socialinė atsakomybė kyla iš teisinių ir etinių prievolių ir įsipareigojimų, tiek nacionalinių, tiek tarptautinių, kurie kyla iš poveikio, kurį aukštųjų mokyklų veikla daro socialinėje, darbo,

aplinkos ir žmogaus teisių srityse.

Skatindami asmenines stiprybes galime pereiti prie tarpdisciplininio gerovės ir sveikatos skatinimo modelio. Darbo vieta – tai ne tik gamybinių ar komercinių mainų erdvė, bet ir gyvenimo erdvė, kurioje žmonės deda pastangas, energiją ir įgūdžius, kad pasiektų asmeninius ir bendrus tikslus. Sveikatai palankiomis organizacijomis laikomos tos organizacijos, kurios rodo suinteresuotumą gerinti savo narių ir visos visuomenės sveikatą. Jos yra atsparios: išlaiko pozityvų prisitaikymą sudėtingomis aplinkybėmis, sudėtingose situacijose iškyla stipresnės, o esant spaudimui sugeba optimaliai išlaikyti savo veiklą ir rezultatus. Investicijos į psichosocialinę sveikatą duoda teigiamų rezultatų tiek sveikatos, tiek veiklos, tiek ekonominiu požiūriu.

Daugiapakopiame akademiniam valdyme EAME plėtojama galios decentralizacija ir jos paskirstymas socialinėje sistemoje. Siekiant užtikrinti jos kokybę ir veiksmingumą, reikia nustatyti strateginius tikslus, kuriais siekiama skatinti ir palaikyti sveikas, demokratiškas ir įtraukias akademines organizacijas. Šiuo tikslu IRT yra ypač svarbios įgyvendinant priemones, skirtas bendradarbiavimo santykiams ir bendravimui gerinti. Turi būti skatinama su tvarumu ir socialine gerove susijusi akademinė kultūra. Daugiapakopio akademinio valdymo kontekste veikėjai susiduria ne su sunkumais, o su ateities iššūkiais. Dėl to gali padidėti pasitenkinimas ir dalyvių įsitraukimas į svarstymo procesus.

1.6 SVARSTYMŲ MODELIS AKADEMINĖMS ERDVĖMS (ADA)

Skyriuje taip pat nagrinėjama “svarstomosios demokratijos” sąvoka, kuriai būdingas ir nesutarimas, ir susitarimas, ir įvairių perspektyvų, kompromisų ir įtampų svarstymas. Viena iš svarstomosios demokratijos rūšių taip pat gali tapti klasės metodu, kai piliečiai mokosi vertybių ir įgūdžių, reikalingų svarstomajam demokratiniam dalyvavimui, pirmiausia dalyvaudami svarstomosiose situacijose.

Englundas apibrėžia kai kuriuos pagrindinius “svarstomojo ugdymo situacijos” bruožus: 1) skirtingų nuomonių palyginimas; 2) pagarba, rodoma išklause kitų argumentus; 3) kolektyvinės valios formavimas, siekis pasiekti konsensuą ar laikiną susitarimą; 4) galima abejoti tradicijomis; 5) dėstytojai neturėtų kontroliuoti svarstomojo bendravimo.

Samuelsonas išskiria keturis auditorijoje vykstančių diskusijų tipus:

- tiriamoji diskusija, kurioje vyrauja nesutarimai, tačiau mažai siekiama bendro sutarimo;
- problemų sprendimo diskusija, kurioje siekiama konsensuso, tačiau iš tikrųjų nesutariama beveik niekur;
- iš anksto nustatyta diskusija, kurioje prieita prie išvados, o nesutarimų atvejų nedaug (sutarimas jau yra nuo pat pradžių);
- demokratinis svarstymas, susidedantis iš įvairių smulkesnių diskusijų: kaip toliau dirbti su tema; ar studentai turėtų būti skirstomi į puses atsitiktine tvarka; ar jie turi tikėti tuo, už ką pasisako; kokia turėtų būti diskusijos tema.

Pasak Samuelsono, yra trys pagrindiniai svarstomosios demokratijos pedagoginio taikymo reikalavimai: argumentavimo, refleksijos ir konsensuso reikalavimai. Kad juos įvykdytų, mokytojai turi organizuoti klasės diskusijas, skatinančias svarstomosios demokratijos pedagogiką. Weasel nurodo šias pagalbines pedagogines struktūras: 1) studentai turėtų būti suskirstyti į lengvai valdomas grupes; 2) kiekvienas studentas kiekvienoje grupėje turėtų atlikti tam tikrą vaidmenį; 3) grupinės diskusijos turėtų prasidėti pasisveikinimais, nesusijusiais su diskusijos tema; 4) pasakojimas turėtų būti skatinamas pateikiant rėminius klausimus; 5) grupės turėtų būti apdovanojamos už įvairią poziciją, o ne už tai, kaip lengvai pasiekia konsensuą.

ent - gone
is/were - been
bought - bought

DALIS 2.

VISUOMENĖS DALYVAVIMO INTEGRAVIMAS Į AUKŠTĄJĮ MOKSLĄ

2.1 ATVIRASIS MOKSLAS IR PILIEČIŲ MOKSLAS - NEATSIEJAMOS TREČIOSIOS MISIJOS DALYS

Ši antroji dalis taip pat skirta aukštųjų mokyklų trečiosios misijos koncepcijai, tačiau joje taip pat gilinamas atvirojo mokslo supratimas: jį galima apibrėžti kaip judėjimą, kuriuo siekiama, kad moksliniai tyrimai taptų prieinamesni ir skaidresni kitiems tyrėjams ir visuomenei, kad suinteresuotosios šalys galėtų be kliūčių naudotis mokslo žiniomis, jas pakartotinai naudoti ir platinti.

Europos Sąjunga kartu su UNESCO pastaruoju metu skatina atvirojo mokslo judėjimą.

Visų pirma, Europos Komisijos pagrindinis prioritetasis yra atviro mokslo politika: Ją sudaro aštuoni ramsčiai: 1) mokslinės leidybos ateitis, skatinanti dalytis mokslinių tyrimų rezultatais; 2) atviri duomenys, kurie turėtų būti randami, prieinami, sąveikūs ir pakartotinai naudojami (FAIR akronimas); 3) Europos atvirojo mokslo klotas (EOSC) - infrastruktūros, skirtos prieigai prie duomenų ir dalijimuisi jais, rinkinys; 4) naujos kartos rodikliai - alternatyvūs rodikliai, kuriais matuojama mokslinių tyrimų rezultatų kokybė ir poveikis; 5) karjeros vertinimo sistemų atlygis ir paskatos; 6) mokslinių tyrimų sąžiningumas, kuris reiškia, kad viešai finansuojami moksliniai tyrimai Europoje turėtų atitikti bendrus standartus; 7) išsilavinimas ir įgūdžiai, kuriuos turėtų įrodyti turintis kiekvienas Europos mokslininkas; 8) piliečių mokslas, kuris reiškia, kad plačioji visuomenė gali kurti žinias.

Tada ir UNESCO, atsižvelgdama į Europos Komisijos atvirojo mokslo politiką, leido savo valstybei narei 2021 m. priimti Atvirojo mokslo rekomendaciją, kuri yra tarptautinis atvirojo mokslo politikos ir praktikos standartas. Viena iš pagrindinių jos misijų - skatinti tradiciškai nepakankamai atstovaujamų grupių (moterų, mažumų ir kt.) įtraukimą, mažinti esamus skirtumus tarp šalių.

Be to, kalbėdami apie "piliečių mokslą", turime omenyje indėlių, kurį visi

piliečiai gali įnešti į mokslinių tyrimų ir inovacijų procesą. Ši sąvoka taip pat siejama su kitomis apibrėžtimis, pavyzdžiui, "bendruomenės moksliniais tyrimais", "pasidaryk pats" ir "dalyvaujamaisiais moksliniais tyrimais", kuriais bandoma kurti mokslines žinias įtraukiant neakademinius veikėjus.

Šioje antroje vadovo dalyje analizuojama visuomenės ir (arba) bendruomenės dalyvavimo sąvoka: ji apima įvairių organizacijų ir už organizacijos ribų vykdomą bendradarbiavimo veiklą, taip pat abipusius akademinį subjektų ir kitų suinteresuotųjų šalių santykius, kuriais siekiama didinti žinių prieinamumą. Iš tikrųjų ši sąvoka paprastai reiškia aukštųjų mokyklų ir jų išorės bendruomenių santykius. Visuomenės dalyvavimo sąvoka taip pat siejama su atvirojo mokslo ir pilietinio mokslo sąvokomis, kai piliečiai ir neakademinių subjektai gali prisidėti prie mokslinių tyrimų proceso.

2.2 PASLAUGŲ MOKYMOSI ĮTRAUKIMAS Į TREČIĄJĄ AKADEMINĘ MISIJĄ: STUDENTŲ ĮSITRAUKIMO SVARBA

Skyriuje taip pat aptariama mokymosi teikiant paslaugas (angl. Service Learning, SL) sąvoka, kuri, nors ir praktikuojama dabartiniuose anglosaksų ir amerikiečių universitetų kontekstuose, iš kur yra kilusi ir kur į bendruomenę orientuota veikla yra plačiai paplitusi ir pripažinta, Europoje nėra taip išplėtota. Šioje šalyje tai palyginti jauna partitė, gimusi apie 1990-uosius. SL visa tai priklauso nuo universitetų autonomijos, o ne nuo nacionalinės politikos. SL - tai ir mokymo, ir mokymosi metodas, integruojantis teoriją ir praktiką, leidžiantis studentams dalyvauti visuomeninėje veikloje, o paskui pasidalyti savo patirtimi klasėje, kad jie geriau išmanytų kurso dalyką ir įgytų stipresnį pilietinio dalyvavimo (įsitraukimo) ir asmeninio augimo jausmą.

Nors SL yra praktikuojama, ji dar neturi aiškios apibrėžties. Mokslininkai dažniausiai sutaria, kad tai yra kursinis ir kreditais paremtas mokymasis. Apibrėžime taip pat pabrėžiamas studentų vaidmuo SL: jie gali apmąstyti savo paslaugų teikimo veiklą, taip pat geriau suprasti savo studijų dalykų turinį..

Butino teorijoje pabrėžiami trys pagrindiniai SL tikslai: Tai yra: 1) techniniai tikslai, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama realaus pasaulio problemų ir teorinio supratimo sąsajoms; 2) kultūriniai tikslai, kuriuose atsižvelgiama į asmeninį "aš" kaip vietos ir pasaulio bendruomenių

dalyvį; 3) politiniai tikslai, susiję su teisingesnės aplinkos kūrimu asmeniui kaip asmeniniam "aš" ir kaip grupių nariui..

Hovardas išvardijo keletą esminių SL elementų: ji teikiama siekiant patenkinti tam tikrus bendruomenės poreikius ir leidžia studentams geriau mokytis iš aukštųjų mokyklų, pilietiškai dalyvauti visuomenės gyvenime, būti demokratiškais piliečiais ir socialiai atsakingais. Feltenas ir Claytonas pridėjo keletą kitų elementų: mokymosi ir paslaugų, kurios yra dvi pagrindinės SL sudedamosios dalys, integracija; tikslų, patirties ir veiklos papildomumas; aukštųjų mokyklų ir bendruomenių bendradarbiavimas; SL lankstumas dinamiškose ir besikeičiančiose situacijose; galiausiai, kritinė refleksija, kuri kyla iš teorijos ir yra nukreipta į praktinę veiklą.

SL principai yra šie:

- aktyvus studentų dalyvavimas ir reali patirtis;
- aktyvus problemų sprendimas ir savarankiška veikla;
- besikeičiantis dėstytojų vaidmuo;
- problemų sudėtingumo sprendimas;
- situacija.

SL - tai ir emocinė patirtis, ne tik pažintinė ir socialinė. Iš tikrųjų emocijos skatina mokymosi patirtį ir padeda studentams kritiškai mąstyti. Be to, ji padeda studentams išsiaiškinti ir pasirinkti būsimą karjeros kelią: jie gali įtraukti savo SL patirtį į asmeninį gyvenimo aprašymą.

2.3 EUROPOS AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS INICIJUOTŲ INOVACIJŲ SISTEMOS KŪRIMAS

Toliau vadove pateikiama dalyvavimo apibrėžtis, kurioje dalyvavimas suprantamas kaip abipusis procesas, teikiantis abipusę naudą dalyviams, šiuo atveju aukštosioms mokykloms ir visuomenei. Tokiu būdu universitetai gali tapti labiau prisitaikę prie socialinių poreikių ir labiau juos atitikti. Nors bendradarbiavimo švietimo srityje kompetencija daugiausia priklauso Europos valstybėms narėms, Europos Sąjunga turi ne tik remti, koordinuoti ir stiprinti jų veiksmus, bet ir kurti bendrą Europos mokslinių tyrimų erdvę, kurioje tyrėjai galėtų dirbti bet kurioje šalies vietoje ir kuri būtų atvira tarptautiniu mastu. Aukštosioms mokykloms tenka pagrindinis vaidmuo, kai kalbama apie švietimą, mokslinius tyrimus, inovacijas, paslaugas visuomenei

ir ekonomikai, tačiau jos taip pat raginamos spręsti naujus iššūkius, kylančius iš tarpvalstybinio konteksto.

Kalbėdami apie "žinių trikampį", turime omenyje struktūrą, kurią sudaro švietimo, mokslinių tyrimų ir inovacijų integracija. Aukštosios mokyklos įeina į šį trikampį kiekviename jo kampe, teikdamos svarbų indėlį ir įtraukdamos šią struktūrą į savo misijas. Be to, vyriausybės taiko tam tikras priemones (pvz., dotacijas ir mokesčių lengvatas), kad sustiprintų šių trijų komponentų ryšius.

Tarptautinis aukštojo mokslo, pilietinės atsakomybės ir demokratijos konsorciumas (IC) yra pasaulinis mokslinių tyrimų tinklas, remiantis demokratinių visuomenių vystymąsi per švietimo misiją ir struktūrą. Jis bendradarbiauja su Europos Taryba (ET) ir jos Švietimo iniciatyviniu komitetu. Jo tikslas - plėtoti, aiškinti ir skatinti aukštojo mokslo indėlį į demokratiją. 2019 m. Pasauliniame akademinės laisvės forume per IC buvo priimta nauja deklaracija, kurioje teigiama, kad (aukštasis) mokslas yra svarbus plėtojant ir skleidžiant žinias bei ugdant pilietiškumą. Šiame renginyje konsorciumas pabrėžė švietimo svarbą kuriant demokratiją, vengiant konfliktų per dialogą, skatinant visuomenės mažumų teises ir vertinant skirtumus kaip vertybę, kurios reikia siekti, o ne kaip grėsmę.

IŠVADOS

Vadovo išvadose pateikiama galutinė apžvalga ir patvirtinama aukštojo mokslo institucijų bendradarbiavimo su visuomene svarba vykdamant trečiąją universitetų misiją. Jie turėtų neatsilikti nuo bendruomenės tempo per pilietinį demokratinį įsitraukimą ir įsipareigojimą. Šiuo metu literatūra rodo, kad šis visuomenės įsitraukimas nėra visiškai įvykdytas, bet turi būti tobulinamas pasitelkiant dalyvavimo praktiką ir svarstomuosius metodus.

Co-funded by
the European Union